

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ ЯК ОСНОВНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПП "АСКОН"

Анотація. Розглянуто теоретичні основи визначення сутності чистого прибутку. Здійснено оцінку впливу на формування прибутку відпускних цін, обсягу реалізованої продукції, змін у структурі та собівартості. Запропоновано напрями підвищення прибутковості підприємства.

Аннотация. Рассмотрены теоретические основы определения сущности чистой прибыли. Осуществлена оценка влияния на формирование прибыли отпускных цен, объема реализованной продукции, изменений в структуре и себестоимости. Предложены направления повышения доходности предприятия.

Annotation. The theoretical principles of the income nature have been discussed. The influence of ex-works prices, the amount of the realized product, structural changes and prime cost on profit formation is estimated. Ways for increasing enterprise profitability are suggested.

Ключові слова: витрати, дохід, собівартість, чистий прибуток, фінансовий результат, факторний аналіз, ціна.

В умовах переходу до ринкової економіки виникає потреба у відповідному підвищенні ефективності діяльності підприємств усіх галузей національної економіки, що спирається на прийняття правильних управлінських рішень щодо забезпечення вдосконалення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Для будь-якого підприємства одним із найважливіших економічних показників, що характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства є чистий прибуток. На зміну цього показника впливають численні техніко-експлуатаційні й економічні чинники. У зв'язку з цим актуальне значення має аналіз даного показника в процесі вивчення і виміру впливу окремих чинників на його зміну. Завдання можна визначити як виявлення особливостей здійснення аналізу чистого прибутку підприємств та вивчення теоретичних аспектів оцінки впливу на показник чистого прибутку ключових фінансових показників їх діяльності.

На даний час зосереджено багато уваги на визначенні сутності поняття "чистий прибуток" як вітчизняними, так і закордонними дослідниками. Різні підходи щодо визначення сутності поняття "чистий прибуток" наведено у таблиці.

Таблиця

Основні підходи до визначення поняття "чистий прибуток"

Автор	Визначення
Дзюбик С. Д. [1]	Чистий прибуток – це те, що залишається після вирахування всіх економічних витрат – явних і неявних витрат на заробітну плату, ренту і позичковий відсоток, і, крім того, нормального прибутку – із загального доходу підприємства
Поддєрьогін А. М. [2]	Чистий прибуток – це частина прибутку, що залишається у підприємства після сплати податків та можливих штрафів (унаслідок застосування фінансових санкцій)
Коваленко Л. О. і Ремньова Л. М. [3]	Чистий прибуток – це прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і є джерелом формування фонду споживання і фонду накопичення

З точки зору автора, доцільним вважається надання такого визначення терміна: "чистий прибуток – це частина балансового прибутку підприємства, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету".

Зміну чистого прибутку можна відобразити у вигляді математичної моделі. Математичну модель, як правило, представляють синтетичним показником (функцією) і чинниками (аргументами), які здійснюють вплив на цей показник [5].

Залежно від завдань аналізу і наявності економіко-статистичної інформації можна вивчати вплив на зміну чистого прибутку підприємства різної кількості факторів (двох, трьох та ін.).

Основні фактори, що впливають на чистий прибуток, можна подати у вигляді схеми (рисунок).

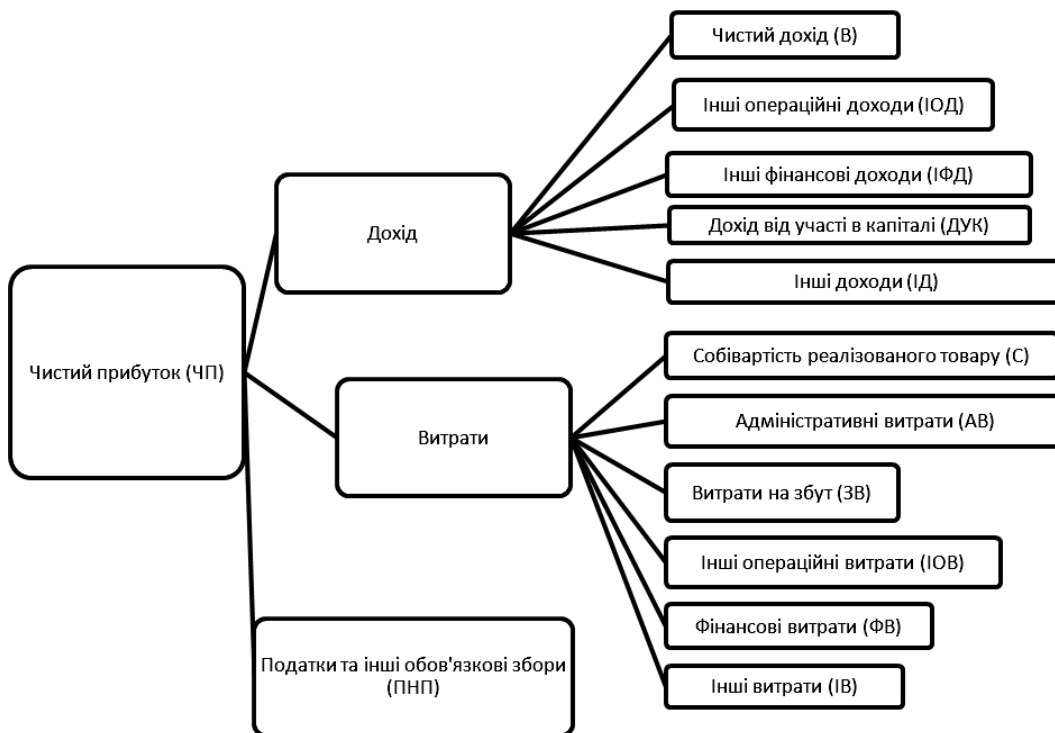

Рис. Схема взаємозв'язку факторів, що впливають на чистий прибуток [4]

Слід відмітити, що використовуючи дані Звіту про фінансові результати, визначити вплив усіх перерахованих чинників на фінансовий результат неможливо, тому що нам не відомі ні питома вага реалізованої і зробленої продукції, обсяг випуску і реалізації, ні ціна, ні собівартість одиниці. У той же час, знаючи середній індекс цін, можна визначити вплив на розмір чистого прибутку зміни цін, обсягу реалізованої продукції, обсягу випущеної продукції.

На основі інформації, отриманої від ПП "Аскон", слід провести аналіз впливу всіх перерахованих чинників на чистий прибуток даного підприємства.

Необхідно припустити, що ціни на продукцію в звітному році зросли на 5 %, тобто індекс цін (Іц) склав 1,05. За звітний період виторг від реалізації продукції збільшився на 1 315 тис. грн. Ця зміна є результатом впливу двох чинників: ціни реалізації та обсягу реалізованої продукції.

Зростання цін сприяло збільшенню чистого доходу від реалізації на 962,6 тис. грн, а зменшення обсягу випуску – збільшенню чистого доходу від реалізації на 352,43 тис. грн. Як випливає з розрахунків, на підприємстві спостерігається зростання виробництва.

Слід відмітити, що за рахунок збільшення обсягу випуску собівартість продукції зменшилася на 1 999,14 тис. грн, за рахунок зміни цін – на 871,86 тис. грн.

Як випливає з розрахунків, зміна цін вплинула на чистий прибуток у складі двох показників: чистий дохід, собівартість.

А тепер необхідно розглянути чинники зворотного впливу на зміни розмірів чистого прибутку, таких, як: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Розрахунки показали, що зміна чистого прибутку за рахунок зміни витрат склала 2 000 грн. Це означає, що перевитрата по непрямим витратах призвела до зниження прибутку в звітному році на 2 000 грн.

Зміна чистого прибутку за рахунок зміни суми фінансових прибутків склала 3 083 тис. грн. Це означає, що чистий прибуток збільшився на 3 083 тис. грн за рахунок збільшення величини інших операційних доходів. А за рахунок зміни розміру фінансових витрат зміна величини чистого прибутку склала – 626 000 грн. Тобто чистий прибуток знизився за рахунок збільшення суми понесених фінансових витрат на 626 000 грн.

Таким чином, за результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку. Так, обсяг реалізації продукції може позитивно і негативно впливати на суму чистого прибутку. Збільшення обсягу продажів рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо ж продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми прибутку.

Структура товарної продукції також може як позитивно, так і негативно впливати на суму прибутку. Якщо збільшиться частка більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зросте, і навпаки, при збільшенні питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться.

Таким чином, вплив усіх наведених чинників на чистий прибуток ПП "Аскон" має позитивне значення і складає 113 000 грн у звітному періоді.

Але слід відмітити, що збільшення прибутку можливе за рахунок:

нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;

зменшення витрат на виробництво продукції;

кваліфікованого здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;

грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;

покращення системи маркетингу на підприємстві, тобто виробляти тільки те, що безумовно буде купуватися, тому потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною.

Наук. керівн. Мозгова Л. О.

Література: 1. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії : навч. посібн. / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак. – К. : Знання, 2008. – 491 с.
2. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Поддєрьогін А. М. – [4-те вид., перероб. і доп]. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.
3. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 485 с.
4. Митрофанов Г. В. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Г. О. Кравченко Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 301 с.
5. Подольська О. В. Фінансовий аналіз / О. В. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 592 с.